

แนวทางการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ของชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด
The Guidelines of Management and Promoting Traditional Clothing Traditions
for Cultural Tourism of the Community at Nongbua Subdistrict
At Samat District Roi Et Province

พระครูปริยัติสุทธิคุณ¹, พระครูวาปีจันทคุณ², พระวิมาน คมภีรปณโญ³
Phrakrupariyatsuttikoon¹, Phrakhruvapeechantakhun², Phrawiman Khamhipanyo³
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : Sutajito101@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีเชิงเครื่องโบราณอีสาน 2) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาประเพณีการเชิงเครื่องโบราณของชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณของชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีการเชิงเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัวเป็นมรดกทางวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อและวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยมีท่วงท่าลีลาการเชิงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และมีการแต่งกายทรงเครื่องแตกต่างจาก

¹นิสิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

¹Graduate Student, Masters of Arts Program in Buddhist Studies, Program in Buddhist Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Et Buddhist College, Thailand.

^{2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

^{2,3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Et Buddhist College, Thailand.

*ได้รับบทความ: 2 ธันวาคม 2562; แก้ไขบทความ: 11 มีนาคม 2563; ตอรับการตีพิมพ์: 12 มีนาคม 2563

Received: December 2, 2019; Revised: March 11, 2020; Accepted: March 12, 2020

การเชิงทั่วไป ส่วนในการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว โดยใช้แนวคิดการจัดการและการส่งเสริม 3 ส่วน ดังนี้ 1)การจัดการและส่งเสริมองค์ประกอบของประเพณีเชิงเครื่องโบราณ คือ กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการเชิง งบประมาณสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการเชิง รวมทั้งการรักษารูปแบบและวิธีการเชิง 2)กระบวนการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณ โดยใช้กระบวนการวางแผนงาน การจัดองค์กรไทเชิงและองค์กรชุมชน การชี้้นำให้ตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีเชิงเครื่องโบราณ การควบคุมคุณภาพและควบคุมประสิทธิภาพของการเชิง 3)ผลจากการจัดและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณ โดยมีผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมการเชิงกระบวนการถ่ายทอดประเพณีการเชิง เศรษฐกิจชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเพณีการเชิงเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว

คำสำคัญ : 1. การจัดการ 2. การส่งเสริม 3. ประเพณีเชิงเครื่องโบราณ 4. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ABSTRACT

The objectives of the research article were 1) to study the concepts about the traditional isan dance; 2) to study the problems of the traditional isan dance of Nong Bua community, At Samat district, Roi Et province; and 3) to study the guidelines for the promotion of the traditional isan dance of Nong Bua community, At Samat district, Roi Et province. This is qualitative research by studying the data from relevant documents, in-depth interviews and focus group discussion.

The research findings found that the traditional Isan clothing dance of Nongbua community has long been the local traditional heritage passed from ancestors. The tradition is related to beliefs and lifestyle of folks in the community. The posture of the dance is unique, and the clothing is different from other types of traditional dance. The management and promotion of the traditional Isan clothing dance of Nongbua community according to the concept of management and promotion consisted of 3 parts. 1) The management and promotion of the components of the traditional Isan clothing dance included individuals involved in the dance, supporting budget, materials and tools used in the dance, as well as preservation of patterns and methods of the dance. 2) Process of the management and promotion of the traditional Isan clothing dance employed planning process, foundation of Thai Seong Organization and a community organization, provision of guidelines to make people realize the

value of the dance tradition and quality and efficiency controls of the dance. 3) The results of the management and promotion of the traditional Isan clothing dance had an influence on soeng or Isan dance culture, transfer process of Isan dance tradition, community economy, participation of the people in the community and cultural tourism in the traditional Isan clothing dance of Nongbua community.

Keywords : 1. Management 2. Promotion 3. Traditional Clothing Dance 4. Cultural Tourism

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ชาวอีสานเชื่อว่านอกจากโลกมนุษย์แล้วยังมีโลกเทวดาด้วยโดยมนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของเทวดา และเรียกเทวดาว่า “แถน” เชื่อว่าฝน ฟ้า ลม หรือฤดูกาลต่างๆ เป็นอิทธิพลของแถน หากทำให้แถนโปรดปรานมนุษย์ก็มีความสุข “เพื่อแสดงออกถึงความเคารพบูชา จึงมีพิธีบูชาแถนขึ้นโดยการจุดบั้งไฟก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่แสดงความเคารพหรือส่งสัญญาณความรักดีไปยังแถน ชาวอีสานจำนวนมากเชื่อว่าการจุดบั้งไฟเป็นการขอฝนจากพญาแถน” (ธวัช ปุณโณทก, 2525 : 8) ตามตำนานพื้นบ้านอีสานเชื่อว่าเป็นการจุดบั้งไฟเป็นสัญญาณเตือนให้พญาแถนรู้ว่าถึงฤดูทำนาแล้วให้พญาแถนบันดาลให้ฝนตกและมีปริมาณเพียงพอแก่การปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร “ประเพณีบั้งไฟเป็นกิจกรรมสำคัญของชาวอีสาน มีกิจกรรมการทำบุญ ประกวตประชัน แห่และจุดบั้งไฟที่ตกแต่งอย่างงดงาม บั้งไฟของหมู่บ้านใดจุดไม่ขึ้นชาวบ้านหมู่บ้านนั้นจะถูกโยนลงโคลนเป็นการทำโทษ และจะมีการแข่งพ้อนกันอย่างสนุกสนาน” (สำนักวัฒนธรรม ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2562 : ออนไลน์) การแข่งบั้งไฟ ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีและพิธีกรรมที่ชุมชนชาวอีสานสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลพร้อมกับประเพณีการจุดบั้งไฟ และจุดในพิธีขอฝนต่อไป (สมสนุก มีชัย, 2549 : 8) การแข่งบั้งไฟเป็นการพ้อนประกอบการขับกาพย์แข่ง ลักษณะขึ้นลงตามจังหวะซ้ำๆ ของกลองตุ้ม พังฮาด หรือในบางครั้งก็มีโพนประกอบ นิยมแข่งกันเป็นกลุ่มๆ ตั้งแต่ 3-4 คนขึ้นไป จะมีหัวหน้าเป็นคนขับกาพย์แข่งนำ แล้วคนอื่นๆ จะร้องรับไปเรื่อยๆ ปัจจุบันทำรำในการพ้อนแข่งบั้งไฟได้วิวัฒนาการไปอย่างอ่อนช้อย สวยงาม โดยประดิษฐ์ทำรำมาจากทำงานในกิจวัตรประจำวันผสมกับท่าแม่บทในการพ้อนทั่วไป จังหวะและท่วงทำนองของกลองยาวตลอดจนเครื่องดนตรีอีสานทำให้ผู้พ้อนผู้มาร่วมงานสนุกสนานครึกครื้น ส่วนการแข่งหลังจากร่วมขบวนแห่แล้วจะนิยมใช้เพลงลูกทุ่งที่กำลังนิยมแข่งแทนกาพย์แข่งบั้งไฟแบบเดิม (อร่ามจิต ชินช่าง, 2531 : ก) ทำให้วิถีชีวิตของคนอีสานมีความเกี่ยวข้องกับการแข่งทั้งการแข่งในการละเล่นและการแข่งในความเชื่อตามประเพณีของแต่ละท้องถิ่นนอกจากนี้ยังพบว่าประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอีสานหลายอย่างได้รับการสืบทอดกันมาโดยผ่านกระบวนการแข่งของชาวอีสาน

การเซิ้งจึงมีส่วนสำคัญในวิถีชีวิตของชาวอีสาน โดยมีประเพณีการเซิ้งหลายอย่างที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น เซิ้งผ้าห่มีของเทศบาลตำบลท่าวาสุกรี จังหวัดร้อยเอ็ด เซิ้งสวิง เซิ้งโปงลาง เซิ้งกระหยังของจังหวัดกาฬสินธุ์ และเซิ้งกระติบข้าวของจังหวัดสกลนคร เป็นต้น ซึ่งประเพณีการเซิ้งในแต่ละแห่งล้วนแตกต่างกันไปทั้งในด้านความเชื่อ ท่าทางการรำรำ จังหวะ ดนตรี เครื่องประกอบ ตลอดจนเรื่อง การแต่งตัว และการกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการเซิ้ง ขึ้นอยู่กับว่าการเซิ้งนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไรซึ่งจะมีการออกแบบรำรำ อากัปกริยา ดนตรี รวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ ให้สอดคล้องกันไปด้วย และประเพณีการเซิ้งของบางท้องถิ่นหลายอย่างได้ถูกพัฒนาการมาจนกลายมาเป็นประเพณีสำคัญระดับจังหวัดหรือระดับชาติ เช่น การเซิ้งบั้งไฟของจังหวัดยโสธร การเซิ้งผีตาโขนของจังหวัดเลย และประเพณีการเซิ้งเครื่องของชุมชนหนองบัว อำเภอกอเสวย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าประเพณีการเซิ้งมีอิทธิพลต่อชีวิตของชาวอีสาน ซึ่งเป็นมรดกทางอัตลักษณ์อันทรงคุณค่าที่บรรพบุรุษได้ส่งต่อมาจนถึงปัจจุบัน แต่พบว่าประเพณีการเซิ้งหลายอย่างได้เสื่อมความนิยมลงไป เนื่องจากคนยุคปัจจุบันไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของประเพณีเซิ้ง ทำให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมประเพณีการเซิ้งให้คงอยู่และสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

ชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอกอเสวย จังหวัดร้อยเอ็ด ก็มีการเซิ้งเครื่องโบราณอีสาน ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงอันเป็นอัตลักษณ์โดยเฉพาะในชุมชนหนองบัวที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน มีพัฒนาการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยที่เจริญขึ้น และชุมชนยังคงรักษารูปแบบศิลปะการแสดงและการถ่ายทอดกายเซิ้งบั้งไฟในรูปแบบสำเนียง ภาษา ท่ารำ ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุที่มีเครื่องแต่งกายที่หลากหลาย จึงเป็นที่มาของคำว่า “เซิ้งเครื่อง” คล้ายคำว่า “ทรงเครื่อง” ในภาษาไทยราชการนั่นเอง มูลเหตุหรือปฐมบทที่ทำให้มีการเซิ้งเครื่องเกิดขึ้น ยังเป็นข้อสมมติฐานทั้งสิ้น เพราะเซิ้งเครื่องเป็นศิลปะการแสดงที่เก่าแก่เกินกว่าจะหาผู้พัฒนาคนแรกได้ โดยชุมชนบ้านหนองบัวเป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการสืบสานศิลปะการแสดงแขนงนี้อย่างมาก ซึ่งประเพณีการเซิ้งเป็นประเพณีสำคัญของชุมชนและได้แพร่ขยายออกไปสู่สังคมภายนอกด้วย (พระครูปริยัติสุทธิคุณ และคณะ, 2558 : 10)

ในปัจจุบันนี้ ถึงแม้ว่าชุมชนจะพยายามรักษาประเพณีเซิ้งเครื่องโบราณเอาไว้ แต่พบว่าประเพณีเซิ้งเครื่องของชุมชนหนองบัว ตำบลหนองบัวอำเภอกอเสวย จังหวัดร้อยเอ็ด กำลังเผชิญกับความเสื่อมถอย อันเนื่องมาจากหลายปัจจัย ประกอบกับปราชญ์ชาวบ้านด้านเซิ้งเครื่องโบราณก็มีปริมาณน้อยลงเรื่อยๆ เนื่องจากสภาพและเสียชีวิต ประจวบกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่สนใจมากนัก เนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่หันไปสนใจสิ่งที่เป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มากกว่าการเที่ยวงานประเพณีการเซิ้งเครื่องโบราณของท้องถิ่นจึงได้กำหนดหัวข้อวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการและส่งเสริมประเพณีเซิ้งเครื่องโบราณเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอกอเสวย

อาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีเชิงเครื่องโบราณอีสาน
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาประเพณีการเชิงเครื่องโบราณของชุมชนตำบลหนองบัวอำเภอมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณของชุมชนตำบลหนองบัวอำเภอมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีเชิงเครื่องโบราณอีสาน
- 3.2 ทำให้ได้สภาพและปัญหาประเพณีการเชิงเครื่องโบราณของชุมชนตำบลหนองบัวอำเภอมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3.3 ทำให้ได้แนวทางการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณของชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารการศึกษา ข้อมูลภาคสนาม และการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการสังเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เฉพาะกลุ่มประชากรที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยในพื้นที่วิจัย โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 10 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชนตำบลหนองบัว 2) พระสังฆาธิการในเขตตำบลหนองบัว 3) ประชาชนในตำบลหนองบัว 4) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว 5) ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด 6) ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด 7) ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด 8) ตัวแทนสื่อมวลชนในจังหวัดร้อยเอ็ด 9) ตัวแทนองค์การการศึกษาในตำบลหนองบัว 10) เยาวชนในตำบลหนองบัว รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 52 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยฐานความรู้จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์บริบทพื้นที่วิจัย การ

วิเคราะห์สภาพและปัญหาประเพณีแข่งเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์โดยมุ่งแสวงหาชุดความรู้ใหม่ จากงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการและการส่งเสริมประเพณีแข่งเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยที่เนื้อหาบางส่วนนำเสนอ บทสรุปในรูปของตารางข้อมูล เนื้อหาบางส่วนนำเสนอบทสรุปในรูปแผนภาพประกอบผลการวิจัย และการอธิบายความประกอบกับภาพถ่าย โดยมุ่งตอบประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอข้อค้นพบสำคัญจากการวิจัย รวมทั้งการสร้างชุดความรู้ในการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมา สรุปผลการวิจัยในภาพรวม พร้อมทั้งอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากการวิจัยต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีแข่งเครื่องโบราณอีสาน การแข่งเครื่องโบราณอีสานมาจากลำเซ็ง ซึ่งจัดเข้าในการลำเซ็งในแบบของชาวอีสาน โดยการลำเซ็งเป็นศิลปะการร่ายรำซึ่งบ่งบอกถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ความเชื่อ และศาสนา โดยการนำเรื่องราวต่างๆ มาทำเป็นกาพย์กลอนใส่สำเนียงภาษาอีสาน พร้อมทั้งร่ายรำประกอบ มีการสวมใส่ชุดทรงเครื่อง โดยมีจังหวะปานกลาง ไม่เร็วเหมือนหมอลำซิ่ง และไม่ช้าเหมือนลักษณะหมอลำในบทโศกเศร้าทั่วไป ทำให้ผู้ฟังมีความเพลิดเพลินสนุกสนาน แต่ไม่ถึงกับเร่งเร้าให้ออกไปร่วมเต้น ผู้ลำจึงเป็นการร่ายรำที่มีลักษณะสำรวมอยู่ในท่าที่ด้วย โดยท่วงท่าลีลามาจากการเลียนแบบธรรมชาติ การทำมาหากิน และความเชื่อประจำท้องถิ่น

5.2 สภาพและปัญหาประเพณีการแข่งเครื่องโบราณของชุมชนตำบลหนองบัว การแข่งเครื่องในงานประเพณีบุญบั้งไฟบ้านหนองบัว ได้มีการแข่งต่อกันมาหลายชั่วอายุ โดยการแข่งเครื่องบ้านหนองบัวมีมานานแล้ว จนได้ชื่อว่าการแข่งเครื่องโบราณ และจากการศึกษาเอกสารของโรงเรียนบ้านหนองบัว สันนิษฐานได้ว่า บรรพบุรุษของชาวบ้านหนองบัวซึ่งอพยพมาจากฝั่งลาวนำมาเผยแพร่ และได้สืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณี โดยสมัยแรกเริ่มผู้แข่งจะต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น ไม่จำกัดว่าอายุเท่าไร แต่ปัจจุบันนี้มีทั้งผู้หญิงและผู้ชายผสมกัน ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้หญิง การแข่งเครื่องโบราณ จะแข่งก่อนงานบุญบั้งไฟ1วัน และจะแข่งเฉพาะในงานบุญบั้งไฟเท่านั้น ปีหนึ่งจะแข่งสองครั้ง การแข่งก่อนงานบุญบั้งไฟนั้นจะแข่งบริเวณรอบๆ หมู่บ้านตามคุ้มต่างๆ การแข่งเครื่องโบราณเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเกี่ยวกับพิธีบูชาแถนในสังคมอีสาน เกิดจากชาวอีสานมีความเชื่อเรื่องแถนหรือพญาแถนหลวง ซึ่งถือว่าเป็นผีเทวดาของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทย-ลาว เมื่อทำการบูชาแล้ว แถนหรือเทวดาก็จะคุ้มภัยอันตรายแก่มนุษย์ การทำพิธีบูชาจึงเปรียบเสมือนพิธีกรรมที่ทำให้เกิดความ

อบอุ่น เกิดกำลังใจ เกิดความเชื่อมั่นขจัดความกลัวออกไป การบูชาแกนก็กลายเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น พิธีเซ็งขอฝน ซึ่งทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นในสังคม ซึ่งมาจากความเชื่อในเรื่องดังกล่าวนี้ จึงมีความหมายเกี่ยวกับประเพณีบุญเดือนหกหรือบุญบั้งไฟซึ่งนำไปสู่การแสดงออกของกลุ่มชนชาวอีสานที่ได้พัฒนาองค์ประกอบของประเพณีบุญเดือนหกไปสู่การละเล่นการเซ็งเครื่องโบราณ เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์พร้อมทั้งความสนุกสนานความเชื่อค่านิยมการเซ็งเครื่องโบราณของชาวตำบลหนองบัวมีความเชื่อในเรื่องเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การเซ็งเครื่องชาวบ้านจะมีความพร้อมเพรียงกัน โดยไม่มีการบังคับให้มาเซ็ง เพื่อเป็นการรำเซ็งถวายแด่พญาแถนบนสรวงสวรรค์ให้ประทานฝนเพื่อทำไร่ ทำนา และอีกอย่างหนึ่งเพื่อถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในหมู่บ้านได้ปกป้องรักษาคนในหมู่บ้านได้อยู่อย่างมีความสุขอุดมสมบูรณ์ ชุมชนหนองบัวมีขั้นตอนในการเซ็งเครื่องโบราณดังนี้

1) การเตรียมความพร้อม การเตรียมตัวของผู้เซ็ง เมื่อคณะกรรมการหมู่บ้านประชุมตกลงกันที่จะจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ ก็มีการส่งข่าวถึงผู้ชายในหมู่บ้านให้ทราบว่าจะมีงานและให้เตรียมตัวเซ็งเครื่องและชวนเพื่อนๆ เซ็งเครื่อง ส่วนเครื่องแต่งกาย พ่อ-แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จะเป็นคนหาและเตรียมไว้ให้ประกอบด้วย หมวกเซ็ง เสื้อสีดำ กางเกงสีดำ สไบ สร้อยสังวาล แวนตาดำ รองเท้า ถุงเท้า กระดิ่งโปง สะโน และนกหวีดผู้เป็นหัวหน้าของการเซ็งเครื่องก็จะบอกหนุ่มๆ หรือหญิงสาวในหมู่บ้านของตนให้เตรียมตัว แต่ในขณะเดียวกันผู้เฒ่า ผู้แก่ พ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย ในหมู่บ้านเมื่อได้ข่าวก็จะไปบอกลูกชายหลานชายของตนให้ร่วมเซ็งเครื่องโบราณ ส่วนตัวผู้เซ็งก็จะเซ็งโดยการสมัครใจ ไม่มีใครบังคับ ส่วนการเตรียมตัว ผู้เซ็งไม่ต้องทำอะไรมากนักขอให้สมัครใจเท่านั้นเมื่อลูกหลานสมัครใจว่า จะเซ็งก็บอก พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งท่านทั้งหลายเหล่านี้จะเป็นผู้หาเครื่องแต่งกายให้ซึ่งประกอบด้วยเสื้อแขนกระบอก ผ้าไหมสีดำเย็บมีย้อมด้วยมะเกลือ(ทำให้เป็นสีดำ) หรือย้อมคราม(น้ำแต้ม) สายผ้าเป็นลายตา คล้ายผ้าขาวม้าแต่ลายเล็กๆ แต่ปัจจุบันเสื้อเก่าบางตัวชำรุดมากจึงต้องใช้เสื้อสำเร็จรูปแขนยาวสีดำแทน ผ้าถุง เป็นผ้าหมี่ทอมือเช่นกัน มีผ้าคาดเฉียงบ่า 2 ผืน เรียกว่า แพร่ไหมหรือสไบ ทอดด้วยผ้า ทอดด้วยลายขีด หมวกเซ็ง ทำด้วยตาลหรือลาน แกะสลักเป็นลวดลายสวยงาม สร้อยสังวาลย์ (ทำจากลำปอ) ย้อมสีเหลืองแล้วตัดเป็นท่อนๆ ร้อยสลับกับเมล็ดสับปะรด(อีสานเรียกหมากเยา) ปัจจุบันใช้ลูกปัดหลากหลายสีร้อยแทนสังวาลย์ ผ้าไบบัว 2 ชั้นผูกตามริ้วมือซ้าย ขวา แวนตาดำ รองเท้าสีขาว ถุงเท้าสีขาว หรือสีทั่วไป กระดิ่ง โปง นำมาแขวนเอว ทำให้เกิดเสียงดัง สะโน ทำจากเขาสัตว์ ส่วนมากทำจากเขาควางมีลิ้นเป่าเสียงยาว สั่นได้ตามความต้องการ เป่าให้สัญญาณเริ่มต้นและหยุด ต่อมาใช้นกหวีดเป่าเพื่อความไพเราะถือเป็นเครื่องประดับอย่างหนึ่ง

2) การเริ่มต้นเซ็ง ก่อนการเซ็งหน้าขบวนแห่บั้งไฟคณะผู้เซ็งจะไปรวมตัวกันที่วัดบูรพา และดอนปู่ตา เพื่อประกอบพิธีสักการบูชาผีปู่ตาและผีหมัดศักดิ์สิทธิ์หลักบ้านเพื่อขอความเป็นสิริมงคลแก่ตนและหมู่บ้านผ่านเฒ่าจ้ำ ซึ่งจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ดังนี้ (1)ศาลปู่ตา ตั้งอยู่บริเวณที่หนองน้ำสาธารณะประจำหมู่บ้าน โดยมีต้นไม้ใหญ่ๆ และชาวบ้านเชื่อว่าผี

ปู่ตาจะดูแลผู้ที่ทำความดี การสื่อสารในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงปู่ตา โดยผ่านแม่จ้ำในหมู่บ้าน เพื่อส่งข่าวให้ทราบว่ามีการทำบุญบั้งไฟในวันนี้และมีการแข่งผ้าห่มด้วยในวันนั้น นอกจากนี้ก็ยังได้มีการขนานของผู้ที่จะไปสอบหรือจับสลากเป็นทหาร เมื่อขนานแล้วก็เกิดความสบายใจ ส่วนผลที่เกิดขึ้นเมื่อสมตั้งใจก็ไปแก้บน ถ้าไม่เป็นไปตามที่ขนานไว้ ก็ถือว่าสิ่งที่ขนานใหญ่เกินกว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยได้ (2)ศาลมเหศักดิ์หลักเมือง จะตั้งอยู่ในวัดบูรพา บ้านหนองบัว ใกล้กับสระน้ำ พบว่าในแต่ละปีชาวบ้านจะมีการเลี้ยงบ้านก่อนทำนาและเชื่อว่ามเหศักดิ์หลักเมืองจะคุ้มครองชาวบ้านและดูแลให้สุขสบาย อุดมสมบูรณ์ การทำบุญประเพณีทุกอย่างก็จะมีเลี้ยงบ้านเช่น บุญประเพณีบั้งไฟก็จะส่งข่าวให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทราบว่ากำลังทำบุญประเพณี โดยผ่านทางแม่จ้ำ (3) เจดีย์หลวงปู่สุข ยโสธร ซึ่งเป็นเจดีย์บรรจุอัฐิของท่านซึ่งเป็นเจ้าหลักวัด คณะผู้แข่งจะแข่งรอบเจดีย์ทำความเคารพ 3 รอบ เพื่อเป็นการรำลึกถึงคุณูปการที่ท่านได้ทำไว้กับชุมชน และเพื่อแสดงความเคารพบูชาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน

ในอดีตถือว่าประเพณีแข่งเครื่องโบราณ ชาวบ้านจะได้โชว์ผ้าห่มของชาวบ้าน โชว์ลูกชายอวดให้สาว ๆ ได้ชื่นชม ส่วนคนที่มีลูกสาวก็มีการโชว์ลูกสาว ส่วนผลดีที่ได้รับคือญาติพี่น้องได้กลับบ้านเกิดความอบอุ่นในครอบครัว รักหวงแหนในวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเกิดความสามัคคีในหมู่บ้านเป็นที่พึ่งทางใจและส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านช่วยเหลืองานสังคมหมู่บ้าน เกิดความเสียสละการแข่งเครื่องโบราณเป็นการรวมกลุ่มในสังคมชาวตำบลหนองบัวกับความสัมพันธ์เชื่อดั้งเดิม โดยในปี พ.ศ.2520 หมู่บ้านหนองบัวไม่ได้ประกอบพิธีประเพณีบุญบั้งไฟและการแข่งเครื่อง สังเกตพบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดล้มตายลงเป็นจำนวนมากในระยะเวลาใกล้เคียงกันโดยหาสาเหตุไม่ได้ ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านต้องนัดประชุมค้นหาสาเหตุแห่งการตายดังกล่าว ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อกันว่าเป็นเพราะผีसाเทวดาและพญาแถนโกรธที่ชาวบ้านไม่ประกอบประเพณีแข่งบุญบั้งไฟ จึงลงโทษให้ชาวบ้านเกิดการล้มตายโดยไม่ทราบสาเหตุ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวชาวบ้านได้ร่วมกันจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟขึ้นถึงแม้จะเลยเดือน 6 ไปแล้วก็ตาม และการแข่งเครื่องก็ได้แข่งบอกกล่าวให้พญาแถนทราบด้วย หลังจากนั้นการล้มตายโดยไม่ทราบสาเหตุในระยะใกล้เคียงกันก็ไม่ปรากฏอีกต่อไป และพบประเด็นที่น่าสนใจว่าในขณะที่การแข่งผ้าห่มไปรอบๆหมู่บ้านจะมีผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านอายุประมาณ 70 ปีขึ้นไป ถึงแม้จะเดินไม่ได้แต่ก็คลานออกมาแล้วยกมือประนมไหว้จนขบวนแข่งผ้าห่มผ่านไป ซึ่งผู้ที่แข่งเครื่องในขบวนได้สอบถามคนเฒ่าว่า เพราะอะไรถึงยกมือไหว้ขบวนแข่งเครื่องโบราณ ได้รับคำตอบว่าผู้แข่งคือเทวดาที่ลงมาแข่งในโลกมนุษย์นั่นเอง โดยเชื่อว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อหลวงปู่สุขและปู่ตา ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อผู้แข่งกระทำไปแล้วเชื่อว่าตนเอง ครอบครัว และชุมชน จะอยู่ดีมีความสุขและมีความอุดมสมบูรณ์

สรุปได้ว่าการแข่งเครื่องโบราณอีสานของชุมชนหนองบัว จะมีการแข่งในปัจจุบันนี้ 2 วัน คือวันก่อนวันงานแห่บุญบั้งไฟ 1 วันและวันแห่ขบวนบั้งไฟอีก 1 วัน การแข่งก่อนวันงานบุญบั้งไฟ ก็จะ

เริ่มตั้งแต่เช้า โดยการชิงผ้าห่มไปรอบๆ หมูบ้าน ถ้าเหนื่อยก็หยุดพักดื่มน้ำ พอหายเหนื่อยก็ชิงต่อไปเรื่อยๆ จนถึงตอนเย็นก็หยุดและทุกคนก็กลับบ้านพักผ่อน ส่วนในวันจริง คือ วันที่มีขบวนแห่บั้งไฟ คณะผู้ชิงก็จะรวมกลุ่มกันตั้งแต่เช้าแล้วก็ชิงไปถวายปู่ตา ที่ดอนปู่ตา เจ้าปู่มหาศักดิ์หลักบ้าน เพื่อขออิทธิกรรมที่ล่วงเกินและขอให้สมปรารถนา ตลอดจนการขอฝน หลังจากนั้นก็ชิงรอบๆ หมูบ้านเป็นการชิงในอดีต แต่ในปัจจุบันในวันจริงคณะผู้ชิงรวมกลุ่มกันตั้งแต่เช้า ชิงไปรอบๆ หมูบ้านแล้วก็นำขบวนไปที่ดอนปู่ตา ซึ่งจะมีเฒ่าจ้ำพาทำพิธีบอกข่าวปู่ตาที่ดอนปู่ตาและจุดบั้งไฟเล็กเป็นการสักการบูชา จากนั้นก็ไปรวมกลุ่มกันทำพิธีของเฒ่าจ้ำที่ดอนปู่ตา พอคณะชิงพร้อมกันแล้วก็เริ่มชิงเป็นการแห่หน้าขบวนบั้งไฟ ทำพิธีเปิดงานประเพณีบุญบั้งไฟและประกวดแข่งขันขบวนแห่บั้งไฟตามที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ต่อมาการชิงเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัวได้ถูกนำมาใช้ในบุญประเพณีอื่นๆ ด้วย มีการจัดแสดงเพื่อต้อนรับแขกในงานต่างๆ และนำไปจัดแสดงในงานศิลปวัฒนธรรมทั้งในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดอื่นๆ

ศิลปะการแสดงชิงโบราณมีการถ่ายทอดภาพยึ่งในรูปแบบสำเนียง ภาษา ท่ารำ ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุที่มีเครื่องแต่งกายที่หลากหลาย จึงเป็นที่มาของคำว่า “ชิงเครื่อง” คล้ายคำว่า “ทรงเครื่อง” ในภาษาไทยราชการนั่นเอง โดยชุมชนบ้านหนองบัวเป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการสืบสานศิลปะการแสดงแขนงนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งประเพณีการชิงเป็นประเพณีสำคัญของชุมชนและได้แพร่ขยายออกไปสู่สังคมภายนอกด้วย โดยมีสถานีโทรทัศน์หลายช่องมาถ่ายทำสารคดีและเสนอข่าวการชิงเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เช่น วันที่ 13 มีนาคม 2557 การชิงเครื่องโบราณของชุมชนบ้านหนองบัว ได้ถูกนำไปแสดงศิลปนิพนธ์ ปีการศึกษา 2557 สาขานาฏศิลป์ไทยศึกษา ภาควิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ณ โรงละครวังหน้า และในวันที่ 15 ตุลาคม 2559 สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง พีบีเอส (PBS) ได้นำไปออกรายการ “ทุกทิศทั่วไทย” ตลอดจนได้ร่วมแสดงในงานชุมชนคุณธรรมของจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ห้างโรบินสัน และงานแห่บั้งไฟที่อำเภออาจสามารถและอำเภอใกล้เคียงจัดขึ้นเป็นประจำ การชิงเครื่องโบราณชุมชนหนองบัวจึงถือเป็นประเพณีที่ชุมชนภาคภูมิใจจึงได้พยายามอนุรักษ์ด้วยความร่วมมือในการสืบสานจากผู้นำชุมชน การตั้งใจสืบสานของศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และการมีองค์กรชุมชนที่ทำหน้าที่สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมการชิงเครื่องโบราณ แต่ปัญหาของการชิงเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว คือ การได้รับความนิยมน้อยลง คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการชิงเครื่องโบราณ ประกอบกับนักปราชญ์ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในการชิงเครื่องโบราณมีจำนวนน้อยลง ส่วนสำคัญคือการขาดกระบวนการจัดการและส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม

5.3 แนวทางการจัดการและส่งเสริมประเพณีชิงเครื่องโบราณของชุมชนตำบลหนองบัว อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด การจัดการ (Management) คือ การใช้ทรัพยากรองค์กรเป็น

กระบวนการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้ทรัพยากรให้บรรลุเป้าหมายผ่านหน้าที่ในด้าน การวางแผน การจัดองค์กร การชี้แนะ และการควบคุม(Dubrin. A.J. and R.D.Ierland, 1993 : 4) แนวทางการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณชุมชนหนองบัว จึงประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการและแนวคิดการส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณ ดังต่อไปนี้ 1)การวางแผน คือ การที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันวางแผนการดำเนินงานด้านการเชิงเครื่องโบราณ โดยแผนระยะสั้นคือการรักษา รูปแบบวิธีการเชิงเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัวเอาไว้ และดำเนินการตามประเพณีการเชิงตามที่ ได้รับการสืบทอดกันมา ส่วนแผนระยะยาวคือการถ่ายทอดภูมิปัญญาการเชิงส่งต่อให้คนรุ่นใหม่ได้รับ ช่วงต่อ มีทั้งการประยุกต์และส่งเสริมให้ได้รับความนิยมนมากยิ่งขึ้น 2)การจัดองค์กร คือ ชุมชนหนองบัวร่วมกับพระสงฆ์ในชุมชนร่วมกันจัดตั้งชุมชนไทยเชิงขึ้น เพื่อให้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเชิงเครื่องโบราณโดยเฉพาะ โดยมีการดำเนินงานในรูปขององค์กร และมีการดึงกลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม เช่น องค์กรทางการศึกษา องค์กรสื่อ องค์กรทางการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณ 3)การชี้แนะ คือ การชี้แนะให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของประเพณีเชิงเครื่องโบราณผ่านการเผยแพร่ข่าวสาร การสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และหวงแหนประเพณีเชิงเครื่องโบราณให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และ 4)การควบคุม คือ กระบวนการควบคุมประเพณีการเชิงเครื่องโบราณให้เป็นไป 2 ส่วน คือ (1)การควบคุมสภาพ คือ การควบคุมให้ประเพณีเชิงเครื่องโบราณดำเนินไปตามประเพณีดั้งเดิม ควบคุมรูปแบบและวิธีการเชิงเครื่องโบราณให้มีคุณภาพเหมือนกับที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษไม่ให้ผิดเพี้ยนไป (2)การควบคุมทิศทางในอนาคต คือ การประเมินสถานการณ์ของประเพณีเชิงเครื่องโบราณในอนาคต แม้ว่าจะมีการประยุกต์หลายสิ่งตามยุคสมัย แต่ก็ควบคุมความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมเอาไว้ จึงมีการควบคุมทั้งในส่วนของการพัฒนาและการอนุรักษ์ประเพณีเชิงเครื่องโบราณ

ระบบการจัดการประเพณีเชิงเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว จึงเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์กัน 3 ส่วน ดังต่อไปนี้ 1) INPUT ได้แก่ ส่วนที่เป็นทรัพยากร ประกอบด้วย (1) คน (Man) คือ การจัดการคน กลุ่มคน องค์กรชุมชนไทยเชิง และการจัดการระดับชุมชน รวมทั้งองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีบทบาทหน้าที่และภารกิจ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณ (2) เงิน (Money) คือ การจัดหางบประมาณรวมถึงปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับการเชิงเครื่องโบราณ (3) วัตถุดิบ คือ การดูแลรักษาทรัพยากรที่เกี่ยวกับการเชิงเครื่องโบราณ ทั้งวัสดุอุปกรณ์ ชุด และองค์ประกอบอื่นๆ รวมทั้งบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการเชิงเครื่องโบราณ (4) (Material) วิธีการ/การจัดการคือ การหาแนวทางจัดการอย่างเป็นระบบ หาวิธีการที่เหมาะสมกับการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการสำรวจข้อมูลการแก้ปัญหา การพัฒนา และการอนุรักษ์ 2) Process ซึ่งเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่จะต้องจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อการ

ส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณ คือ กระบวนการ POLC ได้แก่ กระบวนการวางแผน(Planning) กระบวนการจัดองค์กร (Organizing) กระบวนการชี้นำ (Leading) และกระบวนการควบคุม (Controlling) โดยกระบวนการจะต้องสอดคล้องกับหลักการและวิธีการของการเชิงเครื่องโบราณด้วย

3) Output คือ เป้าหมาย (Goal) หรือวัตถุประสงค์ (Objective) ได้แก่ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานเกี่ยวกับประเพณีเชิงเครื่องโบราณ ซึ่งมาจากการประเมินผลงานด้านผลกระทบที่มีต่อสังคมและก่อให้เกิดคุณค่าในรูปแบบต่างๆ ทั้งคุณค่าในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม คุณค่าทางเศรษฐกิจ คุณค่าทางการศึกษา คุณค่าทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

ส่วนการส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณชุมชนหนองบัว คือ การส่งเสริมเกี่ยวกับกระบวนการจัดการประเพณีเชิงเครื่องโบราณโดยตรงแล้ว จำเป็นต้องมีการส่งเสริมกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย จากการวิจัยพบว่า ควรมีการส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณตามองค์ประกอบ5ด้านดังนี้ 1)ส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้จากการเชิงเครื่องโบราณ เช่น การผลิตผ้าพื้นบ้าน ชุดสำหรับเชิงเครื่องโบราณ ของที่ระลึกเกี่ยวกับเชิงเครื่องโบราณ การขายสินค้าของคนในชุมชน รวมทั้งรายได้จากการบริการอื่นๆ 2)ส่งเสริมด้านการเมือง ส่งเสริมและพัฒนาจากความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับประเพณีเชิงเครื่องโบราณ มีการตั้งองค์กรทางการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณ3) การส่งเสริมด้านสังคม โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ส่งเสริมการสร้างกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีเชิงเครื่องโบราณร่วมกัน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การแก้ปัญหา และการร่วมรับผิดชอบต่ออันเป็นผลพวงจากประเพณีเชิงเครื่องโบราณ 4)ส่งเสริมด้านวัฒนธรรม โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีการเชิงเครื่องโบราณให้กับคนในชุมชน มีการอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมให้คนรู้จักมากยิ่งขึ้น5)ส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการเชิงเครื่องโบราณ เช่น สิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เป็นชุมชนน่าอยู่ สิ่งแวดล้อมที่ตอนปู่ตา สิ่งแวดล้อมในบริเวณที่ตั้งของเจ้าปู่มหัศจรรย์หลักบ้าน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในบริเวณจัดงาน เพื่อให้เกิดความรู้สึกจรใจและเอื้อต่อการท่องเที่ยวด้วย

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว โดยใช้แนวคิดการจัดการและการส่งเสริม จำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ1) การจัดการและส่งเสริมองค์ประกอบที่เกี่ยวกับประเพณีเชิงเครื่องโบราณ ได้แก่ การจัดการกับกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง งบประมาณสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการเชิง การรักษารูปแบบและวิธีการเชิงดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหนองบัว2) กระบวนการจัดการและส่งเสริมประเพณีเชิงเครื่องโบราณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการของ Dubrin. A.J. and R.D. Ierland (1993 : 4) ที่ว่าการจัดการจะต้องมีการวางแผน

การจัดองค์กร การขึ้นนำ และการควบคุมโดยใช้กระบวนการวางแผนงานเกี่ยวกับประเพณีการแข่งทั้งระยะสั้นและระยะยาว การจัดองค์กรไทเซ็งและองค์กรชุมชนแบบมีส่วนร่วม การขึ้นนำให้ตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีแข่งเครื่องโบราณ และการควบคุมคุณภาพการแข่งไม่ให้ผิดเพี้ยนไปจากดั้งเดิม

6.2 การประเมินผลการจัดการและส่งเสริมประเพณีแข่งเครื่องโบราณ โดยมีการประเมินผลที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมการแข่ง กระบวนการถ่ายทอดประเพณีการแข่ง ผลที่มีต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามแนวคิดของ กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย (2561 : 142-147) ที่ว่าการประเมินมาตรฐานส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3) การบริหารจัดการแต่ในงานวิจัยนี้พบว่าควรมีการเพิ่มเติมองค์ประกอบให้รอบด้านมากยิ่งขึ้น คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเพณีการแข่งเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว ควรมีการส่งเสริมด้านคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมด้านศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานของชุมชนจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกการเรียนรู้คุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวประเพณีแข่งเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัวด้วย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ดควรมีการกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมในประเพณีการแข่งเครื่องโบราณ และศิลปะการแสดงของท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อยกระดับให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

7.1.2 คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ดควรมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เป็นภารกิจหนึ่งของคณะสงฆ์ที่ต้องมีการดำเนินการ เพื่อให้พระสงฆ์มีบทบาททั้งด้านการส่งเสริมสนับสนุน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ชุมชนหนองบัวควรนำหลักการจัดการมาใช้ในการส่งเสริมประเพณีแข่งเครื่องโบราณ เพื่อให้มีการวางแผนที่ดี การจัดองค์กรอย่างเป็นระบบ การขึ้นนำในทิศทางที่เหมาะสม และการควบคุมคุณภาพและคุณลักษณะของประเพณีการแข่งเครื่องโบราณ

7.2.2 ชุมชนหนองบัวนอกจากจะจัดตั้งเป็นหมู่บ้านไทเซ็งแล้ว ควรมีกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเซ็งอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งการให้ความรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นหลังเห็นความสำคัญของประเพณีเซ็งเครื่องโบราณ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรทำวิจัยเชิงคุณค่าของประเพณีเซ็งเครื่องโบราณ เพื่อศึกษาว่าประเพณีเซ็งเครื่องโบราณก่อให้เกิดคุณค่าต่อสังคมด้านใดบ้าง รวมทั้งศึกษาการเพิ่มศักยภาพของประเพณีการเซ็งเครื่องโบราณเพื่อสร้างคุณค่าในด้านอื่นๆ

7.3.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้อันเป็นผลพวงจากประเพณีการเซ็งเครื่องโบราณของชุมชนหนองบัว รวมทั้งควรศึกษาแนวทางจัดการท่องเที่ยวประเพณีเซ็งเครื่องโบราณเชิงสร้างสรรค์

8. เอกสารอ้างอิง

- ธวัช ปุณโณทก.(2525). **วรรณกรรมท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- พระครูปริยัติสุทธิคุณ และคณะ. (2558). **เซ็งเครื่อง : นาฏศิลป์พื้นเมืองหนองบัวพราณแน**. ร้อยเอ็ด : ศูนย์จัดการวัฒนธรรมชุมชนเฉลิมพระเกียรติบ้านหนองบัว หมู่ 1.
- สมสนุก มีชัย. (2549). บุญบั้งไฟ. **วารสารไซโยลาว**. 21. 1-28.
- สำนักวัฒนธรรม ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2562). **เดือนหก บุญบั้งไฟ**. สืบค้นเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2562. จาก http://cac.kku.ac.th/heet12_kong14/main.html
- อร่ามจิต ชิดช่าง. (2531). **กาพย์เซ็งบั้งไฟ : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- Dubrin. A.J. and R.D. Ierland. (1993). **Management & Organization**. 2nd ed. Ohio : South-Western Publishing CO.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากคณาจารย์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตและเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ทุกท่านที่ได้มีส่วนในการศึกษา ขอขอบคุณ พระครูวาปีจันทคุณ,ดร. ประธานที่ปรึกษา และพระอาจารย์วิมาน คมภีรปัญญา,ดร. กรรมการที่ปรึกษา ที่ท่านได้เมตตาแนะนำให้คำปรึกษาช่วยกำหนดทิศทางในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณชุมชนหนองบัวและคณะเซ็งเครื่องโบราณชุมชนหนองบัวทุกท่านที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณความดีอันเกิดจากงานวิจัยฉบับนี้แก่บุพพการีชนและผู้ที่มีพระคุณทุกท่าน ตลอดถึงผู้ที่มีส่วนในการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน